

Seat No.	
----------	--

M.A. (Pali) (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
पाली भाषा व तिचे महत्त्व (MA17101)

Day & Date: Wednesday, 19-07-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.
 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.1 दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य व अचूक पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) भाषा म्हणजे काय?

अ) भाष्य	ब) उच्चारण
क) विचार व्यक्त करण्याचे माध्यम	ड) भाषण
- 2) डॉ. ओल्डनबर्ग यांच्या मते पाली भाषा कोणत्या देशाची भाषा होती?

अ) मगध	ब) कोसल
क) कलिंग	ड) विंध्य
- 3) पाली भाषेत कशाला वाव नाही?

अ) व्याकरण परंपरेला	ब) संशोधनाला
क) काव्याला	ड) अंधश्रद्धा, कल्पना विलासाला
- 4) पाली भाषेचे कोणत्या भाषेबरोबर साम्य दिसून येते?

अ) मागधि	ब) शौरसेनी
क) अवानी	ड) पैशाची
- 5) भाषेचा अभ्यास कोणत्या शास्त्राआधारे केला जातो?

अ) आधुनिक	ब) विज्ञान
क) प्राचीन	ड) व्युत्पत्ति
- 6) कोणती भाषा सुमारे दोन हजार वर्षांपासून आजपर्यंत साहित्यातून लिहिण्यात येत आहे?

अ) शौरसेनी	ब) अवन्ति
क) पाली	ड) पैशाची
- 7) ई. मूलर यांच्या मते पाली भाषेचे उगम स्थान कोणते आहे?

अ) कलिंग	ब) विंध्य
क) मगध	ड) कोसल
- 8) एल्वीस यांच्या मते बुद्धकाळात किती बोली प्रचलित होत्या?

अ) पाच	ब) दहा
क) पंधरा	ड) सोळा

- प्र.4** पाली भाषेचा इतर भाषेशी सहसंबंध स्पष्ट करा.
किंवा
इतिहासाच्या दृष्टीकोनातून पाली भाषेचे महत्त्व सांगा. **16**
- प्र.5** पाली भाषा शिकण्याचे फायदे सांगा. **16**

प्र.4 अ) वर्ण म्हणजे सांगून पाली वर्णमाला संख्येनुसार स्वर आणि व्यंजन परिवर्तनाचे नियम सांगा. **16**

किंवा

ब) सन्धिची व्याख्या सांगून पाली व्याकरणातील संधी प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.5 पाली व्याकरणातील काळ सांगून सर्व काळ उदाहरणाने स्पष्ट करा. **16**

- प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 16**
- अ) मिलिंद प्रश्न या ग्रंथाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
ब) त्रिपिटकोत्तर साहित्याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
क) महावंस ग्रंथाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
ड) पालि भाषा म्हणजे काय हे सांगून तिच्या उगम स्थानाविषयी माहिती लिहा.
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16**
धम्मपाल यांच्या अष्टकथांविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
किंवा
दिपवंस ग्रंथाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- प्र.5 वंस साहित्य म्हणजे काय ते सांगून निर्मिती कालखंड या विषयी सविस्तर माहिती लिहा. 16**

- 10) महापरिनिब्बान सुत्ताच्या दुसऱ्या भागामध्ये कोणता उपदेश दिला आहे?
 अ) प्रतित्य समुत्पादाचा ब) आष्टांगीकमार्गाचा
 क) संबोधीचा ड) चार आर्यसत्याचा
- 11) दीर्घनिकायात महापरिनिब्बानसुत्ताचा क्रमांक कितवा आहे?
 अ) अठरावा ब) बारावा
 क) विसावा ड) सोळावा
- 12) तथागंताचा अंतिम वर्षावास कितवा आहे?
 अ) 45 वा ब) 46 वा
 क) 56 वा ड) 62 वा
- 13) तथागंताचे महापरिनिब्बान कोणत्या पौर्णिमेस झाले?
 अ) वैशाख पौर्णिमा ब) कार्तिक पौर्णिमा
 क) आषाढ पौर्णिमा ड) माघ पौर्णिमा
- 14) महापरिनिब्बानसुत्त किती भागात विभागले आहेत?
 अ) पाच ब) सहा
 क) आठ ड) दहा
- 15) महापरिनिब्बान सुत्तांमध्ये बुद्धांनी कोणता मार्ग सांगितला आहे?
 अ) निर्वाणाचा ब) समाधीचा
 क) प्रज्ञेचा ड) शीलाचा
- 16) तथागंताचे अंतिम जीवन दर्शन कोणत्या सुत्तात आहे?
 अ) ब्रम्हजालसुत्त ब) महापरिनिब्बानसुत्त
 क) कुटदंतसुत्त ड) महानिदानसुत्त

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा (सहापैकी चार)

16

- 1) तथागंतानी भिक्खुना सांगितलेल्या सात अपरिहानिय धम्माविषयी माहिती लिहा.
- 2) आठ परिषंदाविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- 3) महापरिनिब्बान सुत्ताचे दीर्घनिकायामध्ये अनन्य साधारण महत्व विशद करा.
- 4) कुशिनारा विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- 5) चार आर्यसत्याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- 6) आठ विमोक्षा विषयी माहिती लिहा.

प्र.3 लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)

16

- 1) महापरिनिब्बान सुत्तातील शीलाच्या गुणाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- 2) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा.
 अथ खो भगवा नालन्दायं यथाभिरन्तं विहरित्वा आयस्मन्तं
 आनन्द आमन्तेसि – 'आयामानन्द येन पाटलिगामो, तेनुपसङ्गमिस्सामा'
 ति।' एवं भन्ते' ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पच्चस्सोसि।
 अथ खो भगवा महता भिक्खुसंघेन सद्धिं येन पाटलिगामो तदव सरि।
- 3) महापरिनिब्बानसुत्तातील पाटलिग्राम नगर निर्माण करण्याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

- 4) खालील उतान्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.
तेथेही कोटिग्रामात विहार करताना भगवान, भिक्षूंना नेहमीच या धार्मिक कथा सांगत असत. हे शील आहे अशी समाधी आहे, अशी प्रज्ञा आहे. शीलानेयुक्त समाधी, मोठे फळ देणारी, मोठा लाभ देणारी आहे, प्रज्ञेनेयुक्त मन पूर्णपणे आश्रव, कामाश्रव, भवाश्रव, दृष्टीआश्रव, अविदयाश्रव या आश्रवापासून मुक्त होतो.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक)**16**

- 1) महापरिनिब्बान सुत्तातील आम्रपाली गणिकेने तथागतांना दिलेल्या भोजनावषिणी सविस्तर माहिती लिहा.
- 2) वर्षाकार आमात्य व तथागत यांच्यातील संवाद महापरिनिब्बानसुत्ताच्या आधारे सविस्तर लिहा.

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न (एकच प्रश्न)**16**

महापरिनिब्बानसुत्तातील कुटागार शाळेत तथागतांनी दिलेल्या धर्मोपदेशाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

- प्र.3 पुढील प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. 16**
- अ) कार्यकारण भावाच्या 12 कडया लिहा.
- ब) तृष्णेच्या हेतूने अकुशलकर्म कसे घडते याचे विश्लेषण करा.
- क) वेदना माझी आत्मा नाही असे सांगणारा कसे सांगतो?
- ड) विज्ञान आणि नामरूप यांचे सहसंबंध स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 16**
- महानिदान याचा अर्थ सांगून महानिदानसुत्ताचे हेतु स्वरूप स्पष्ट करा.
- किंवा**
- वेदना माझी आत्मा आहे असा मानणारा आत्मदर्शी कसे प्रतिपादन करतो?
- प्र.5 आत्म्याला न मानणारा कशा प्रकारे प्रतिपादन करित नाही याचे विश्लेषण करा. 16**

प्र.4 वङ्गिस संयुक्ता आधारे वंगिस भिक्खुचे स्वअनुभव मानवी जीवनास कसे उपयुक्त ठरते याविषयी सविस्तर चर्चा करा. **16**

किंवा

कोकालिक सुत्ताआधारे कर्म विपाकाच्या काळाचे वर्णन स्पष्ट करा.

प्र.5 संयुक्त निकायातील सगाथ वग्गाचे वैशिष्ट्ये सांगा. **16**

Seat No.	
----------	--

M.A. (Pali) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
पाली व्याकरण –2 (MA17202)

Day & Date: Sunday, 23-07-2023
 Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) पाली व्याकरणातील सर्वात जुना व्याकरण कोणता आहे?
 अ) सब्बगुणाकार ब) कच्चायन
 क) माग्गलान ड) सद्दनीति
- 2) पलण्डु चा अर्थ काय होतो?
 अ) भोपळा ब) कांदा
 क) लसूण ड) दोडका
- 3) राजधुता म्हणजे काय?
 अ) राजदूत ब) राजपुत्री
 क) धोबीघाट ड) राजघाट
- 4) पालितील 'कोकनंद' या शब्दाचा अर्थ काय होतो?
 अ) कावळ्याचे पिलू ब) कोकरू
 क) कोकरूचे पिलु ड) लालकमळ
- 5) पालिमधील '16' अंकास काय संबोधले जाते?
 अ) सेलह ब) छळस
 क) सोळस ड) छदस
- 6) 'पिट्सप्पी' चा अर्थ काय होतो?
 अ) पांढरासाप ब) बुटका
 क) कुबडा ड) पांगळा
- 7) 'छपद' हे कोणत्या व्याकरणग्रंथावरील टीकाकार आहेत?
 अ) सद्दनीति ब) सब्बगुणाकार
 क) कच्चायन ड) माग्गलान
- 8) 'यकनं' म्हणजे काय?
 अ) यकिनन ब) याने
 क) यकृत ड) हनुवटी

- 9) 'उक्कासणं' म्हणजे काय?
 अ) उलटी
 ब) खोकला
 क) मळमळ
 ड) ओकाऱ्या
- 10) 'महेसी' म्हणजे काय?
 अ) राणी
 ब) मोठी
 क) महानस्त्री
 ड) म्हैस
- 11) 'कबुतरास पालि भाषेत काय म्हणतात?
 अ) परवा
 ब) कपोलो
 क) पेकोलो
 ड) पकलो
- 12) 'आत्या' या नात्याला पालित कोणत्या प्रकारचे संबोधन आहे?
 अ) आती
 ब) टातू
 क) पितुच्छा
 ड) मातुच्छा
- 13) 'सिप्पी' याचा अर्थ काय होतो?
 अ) शिंपला
 ब) करागिर
 क) शिंपी
 ड) शिल्प
- 14) मांजराला पालि भाषेत कोणता शब्द आहे?
 अ) मारजार
 ब) बिळालो
 क) मांजालो
 ड) बोकालो
- 15) मामाला पालि भाषेत काय संबोधन आहे?
 अ) मामो
 ब) मातुलो
 क) मातु
 ड) मातुभातो
- 16) सासो म्हणजे काय?
 अ) सासू
 ब) श्वास
 क) क्षमा
 ड) अस्थमा

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) 'पदसाधना' या विषयी थोडक्यात लिहा.
 ब) मुखमत्तदीपनी या विषयी थोडक्यात माहिती द्या.
 क) कच्चायन वण्णना याविषयी थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.
 ड) स्थविर शीलवंस यांच्याविषयी माहिती द्या.
 इ) 'छपद' काय आहे. याची थोडक्यात माहिती द्या.
 ई) वनरतन मेधंकर यांच्याविषयी थोडक्यात माहिती द्या.

प्र.3 पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा

अ) विदयर्थ विशेषण म्हणजे काय सांगून उदाहरणाने स्पष्ट करा.

ब) पुढील वाक्यांचे पालिमध्ये भाषांतर करा.

नदीच्या अलिकडे माझे घर आहे. माझे घर विहाराजवळ आहे. मी आणि आईवडिल विहारात जातो. मला पालि भाषा आवडते. विद्यापीठामध्ये मी पालि भाषा शिकत आहे. माझ्या घरापासून विद्यापीठ दूर आहे. माझे विद्यापीठ सुंदर आहे. मी पालि भाषा बोलतो.

क) 'सुरियस्स उदयो या विषयी पालि भाषेत निबंध लिहा.

ड) पुढील पालि वाक्यांचे मराठीत भाषांतर करा.

अम्बपालि सदिसा कोयि सुंदरि नत्थि ।

अहं विस्स विज्जालयं गच्छामि ।

यथा कम्मं तथा फलं ।।

सचे त्त्वं गायसि, अहं तुम्हं धनं दास्सामिं ।

भिक्षु रूक्खस्स हेट्ठा ज्ञायति ।

माणवको विनयेन सोभाति ।

माणवको आचरियेन सह आगाच्छि ।

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

पालि व्याकरण साहित्य याविषयी सविस्तर लिहा.

किंवा

कच्चायन व्याकरणावरील भाष्ये व टीका ग्रंथ याविषयी माहिती लिहा.

प्र.5 पालि साहित्यात मोग्गलान व्याकरणकाराचे महत्त्व विशद करा.

ड) खालील उतान्याचे पालित भाषांतर करा.

मी देवतासहित या सर्व लोकांमध्ये तथागत आणि तथागताचे श्रावकांच्या व्यतिरिक्त इतर कोणाला श्रमण—ब्राम्हण, ब्रम्हा, देवता आणि देव—मनुष्यासहित कोणी सुद्धा असे दिसत नाही जो ही खीर खाऊन चांगल्या प्रकारे पचवू शकेल.

ही खीर हिरवे गवत रहित जमिनीवर फेकून दे अथवा जीव—जंतुरहित पाण्यात टाक.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक)

16

धम्मपद या ग्रंथातील गाथा विश्लेषण सांगून त्यातील नैतिक मुल्ये— शील, समाधी, प्रज्ञा, निब्बाण यावर सविस्तर माहिती लिहा.

किंवा

यमक वर्गातील मानसिक असक्ती विषयी आलेल्या गाथांचे विश्लेषण करून त्यातील आशय लिहा.

प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (एकच प्रश्न)

16

धम्मपद हा ग्रंथ पालि साहित्यातील सर्वश्रेष्ठ ग्रंथ आहे हे सविस्तर विशद करा.

- क) मिथिली नगरीमध्ये मखादेव नावाचा धार्मिक राजा होऊन गेला त्याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- ड) खालील उताऱ्याचे पालित भाषांतर करा.
हे आनंद! प्राचीन काळामध्ये देवांच्या तावतिस मध्ये सुधम्मा सभेमध्ये एकत्र झालेल्यांच्या मध्ये अशी चर्चा निर्माण झाली की, 'विदेहांना निश्चितच लाभ आहे, विदेहोना सुनिश्चित सुलाभ आहे. कारण त्यांचा निमि राजा धम्मिक, धम्मराजा, धम्मामध्ये स्थापित महाराजा आहे. तो ब्राम्हण गृहस्थामध्ये, निगमवासीमध्ये, जनपदवासीमध्ये धम्माचे आचरण करतो. तो आमवस्या, पौर्णिमा आणि पक्षाच्या आठविला उपोसथ करतो.

- प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (दोन पैकी एक) विकल्पासह 16
मज्झिमनिकायामध्ये मखादेव सुत्ताचे सविस्तर महत्त्व विशद करा
किंवा
मज्झिमनिकायाची व्याख्या सांगून मज्झिमनिकायाचे पालि साहित्यातील महत्त्व सविस्तर विशद करा
- प्र.5 दीर्घोत्तरी प्रश्न. (एकच प्रश्न) 16
बोधी राजकुमार सुतातील धम्मचक्क पवतन कथेतील चार आर्यसत्य व आठ अष्टांगिक मार्गाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

- प्र.4** समाधी म्हणजे काय? विशुद्धीमग्गात समाधीचे महत्व स्पष्ट करा. **16**
किंवा
शील म्हणजे काय सांगून शीलाचे स्वरूप व प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.5** अनुपिटक साहित्यात विशुद्धीमग्गाचे स्थान व महत्व स्पष्ट करा. **16**

Seat No.	
----------	--

M.A. (Pali) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
मिलिन्द प्रश्न (पत्रहो) (MA17302)

Day & Date: Tuesday, 11-07-2023
 Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) सागल नगर यवन लोकांचे कशाचे केंद्र होते?

अ) मनोरंजनाचे	ब) अभ्यासाचे
क) व्यापाराचे	ड) क्रिडांगणाचे
- 2) मिलिंद प्रश्न किती भागात विभागला आहे?

अ) दहा	ब) बारा
क) सात	ड) आठ
- 3) भिक्षुने त्या श्रामणेरास काय काम सांगितले?

अ) पाणी फेकण्यास	ब) कपडे फेकण्यास
क) कचरा फेकण्यास	ड) झाडू फेकण्यास
- 4) "नागसेन! तुम्ही महाउपासिकेचे दानानुमोदन करा". असे कोणी सांगितले?

अ) भन्ते रोहन	ब) भन्ते अस्सगुप्त
क) भन्ते काश्यप	ड) भन्ते उपाली
- 5) राजा मिलिंद किती विदयांमध्ये पारंगत होता?

अ) वीस	ब) एकवीस
क) एकोणीस	ड) बावीस
- 6) मिलिंद प्रश्न हा ग्रंथ कोणत्या धम्म संगीतीमध्ये तिपिटकाल जोडण्यात आला?

अ) दुसऱ्या	ब) पहिल्या
क) तिसऱ्या	ड) पाचव्या
- 7) आयुष्यमान नागसेन कोणास प्रदक्षिणा घालून प्रमाण करून पाटली पुत्राकडे निघाले?

अ) आयु. रोहनाला	ब) आयु. अस्सगुप्ताला
क) आयु. उपालीला	ड) कश्यप
- 8) मिलिंद प्रश्नात किती प्रश्न आहेत?

अ) 550	ब) 262
क) 580	ड) 680

- 9) कोणत्या देवपुत्राने सोनुत्तर ब्राम्हणाच्या पत्नीच्या पोटी जन्म घेतला?
 अ) शुक्राचा देव इंद्राने ब) महासेन देवपुत्राने
 क) ब्राम्हणाच्या पुत्राने ड) ब्रम्हपुत्राने
- 10) आयुष्यमान नागसेनाला हे सत्य प्रतिष्ठित होताच काय कंपीत झाले?
 अ) समुद्र कंपीत झाला ब) पृथ्वी कंपीत झाली
 क) आसमान कंपीत झाले ड) ब्रम्हांड कंपीत झाले.
- 11) पूर्ण कश्यपानी कोणता वाद मांडला होता?
 अ) नियतीवाद ब) विक्षेपवाद
 क) आक्रियवाद ड) उच्छेदवाद
- 12) अन्योन्यवाद कोणी मांडला आहे.
 अ) पकुध कच्चायन ब) संजय बेलष्टीपुत्त
 क) अजीत केसकम्बली ड) पूर्ण कश्यप
- 13) आयु. आयुपाल कोठे राहत होते?
 अ) संखेय परिवेण ब) अशोका रामात
 क) पाटलीपुत्र ड) राजगृह
- 14) मकखली गोसाल यांनी कोणता वाद मांडलेला आहे.
 अ) नियतीवाद ब) विक्षेपवाद
 क) उच्छेदवाद ड) अन्योन्यवाद
- 15) मिलिंद प्रश्न या ग्रंथातील चौथा परिच्छेद कोणत्या नावाने ओळखला जातो?
 अ) अनुमान प्रश्न ब) मेंडक प्रश्न
 क) उपमा कथा ड) आयतन प्रश्न
- 16) राजा मिलिंदाचा वादविवादत पराभव कोणी केला?
 अ) भन्ते नागसेन अ) भन्ते मेधंकर
 क) भन्ते कश्यप क) भन्ते अनुरुध

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) अनुपिटक साहित्याची थोडक्यात माहिती लिहा.
 ब) मिलिंद प्रश्नातील पूर्वयोगा विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
 क) अस्सगुप्ताने रोहनास दंड का दिला? या विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
 ड) आयु. रोहन व नागसेनाची भेट या विषयी माहिती लिहा.
 इ) भन्ते नागसेन यांच्या विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
 ई) नागसेन म्हणजे काय? या विचारलेल्या प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तर लिहा.

प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

- अ) मिलिंद प्रश्न या ग्रंथातील वेदनाप्रश्नासंबंधी सविस्तर माहिती लिहा.
- ब) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा
 'नाभिनन्दामि मरणं, नाभिनन्दामि जीवितं।
 कालं च पटिकंखामि, निब्बिसं भतको यथा' ॥
 'नाभिनन्दामि मरणं, नाभिनन्दाभि जीवितं ॥
 कालं च पहिकंखामि, सम्पजानो पटिस्सुतो' ति।
 "कल्लोसि, भन्ते नागसेना" ति।
- क) मिलिंद प्रश्न या ग्रंथातील शील व श्रद्धा या विषयी माहिती लिहा.
- ड) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.

जेव्हा राजा मिलिंद आयुष्यमान नागसेनाजवळ गेला आणि त्यांना प्रणाम करून त्यांचे अभिनंदन केले व एका बाजूला बसला. आयुष्यमान नागसेनानेही महाराजाचे अभिनंदन केले. त्यामुळे राजाच्या मनाला सांतवना मिळाली. नंतर राजा मिलिंद ने विचारले "भन्ते! आपण कोणत्या नावाने ओळखले जाता? आपले शुभ नाव कोणते?"

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

16

मिलिंद प्रश्न या ग्रंथातील लक्षणप्रश्न या भागातील प्रश्न-उत्तरांची सविस्तर माहिती लिहा.

किंवा

अनुपिटक साहित्यामध्ये मिलिंद प्रश्नांचे महत्त्व विशद करा.

प्र.5 मिलिंद प्रश्न या ग्रंथातील राजा मिलिंद व भन्ते नागसेन यांच्यातील संवाद सविस्तर लिहा.

16

- 10) संशोधन संबंधित माहिती संकलनासाठी काय आवश्यक आहे?
 अ) वेळ ब) पैसा
 क) आवड ड) विस्तृत शोध
- 11) सुत्तनिपात हा ग्रंथ पालि साहित्य संशोधनाच्या दृष्टीने कोणत्या प्रकारच्या संशोधनात अधिक महत्वाचा ठरतो?
 अ) वर्णनात्मक ब) प्रयोगात्मक
 क) ऐतिहासिक ड) सर्वेक्षणात्मक
- 12) विषय निवडण्यासाठी सामान्यतः किती प्रकारे दृष्टीकोण वापरता येतात?
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच
- 13) निवडक संशोधन विषयात निवड कशी असावी?
 अ) धोरणात्मक ब) योग्य
 क) नवी ड) अचूक
- 14) संशोधनात ज्ञानविस्ताराची प्रक्रिया किती प्रकारचे असतात?
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच
- 15) पालि संशोधन क्षेत्रात 'अखना' या शब्दाचा अर्थ काय होतो?
 अ) स्पष्टीकरण ब) अख्यायन
 क) दर्शन ड) अक्षरा
- 16) निरीक्षणाचे प्रकार एकूण किती आहेत?
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- 1) संशोधनाची व्याख्या सांगून संशोधनाचे मुख्य प्रकार सांगा.
- 2) संशोधन विषयाचे स्वरूप थोडक्यात सांगा
- 3) संशोधन विषय निवड कसे असावे?
- 4) संशोधन पर लेखनाची भाषा याविषयी थोडक्यात माहिती द्या.
- 5) मूलभूत संशोधन म्हणजे काय?
- 6) पालि साहित्यातील संशोधन लिहिण्याचे मार्ग सांगा.

प्र.3 पुढील प्रश्नापैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

16

- 1) समिक्षेच्या दृष्टीने साहित्यातील प्रवाह साहित्य संशोधनात कसे महत्वाचे ठरते?
- 2) साहित्य संशोधनात भाषांतरित साहित्याचे महत्त्व सांगा.
- 3) मूल्यमापनात्मक अभ्यास करताना संशोधकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- 4) चिकित्सक अभ्यासात संशोधकाचा दृष्टिकोण कसा असावा?

- प्र.4** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **16**
साहित्य संशोधनाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
संशोधन लेखनपद्धतीचे स्वरूप व दक्षता स्पष्ट करा.
- प्र.5** संशोधनाच्या दृष्टिने साहित्य आणि तत्वज्ञान यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा. **16**

- 9) सुप्रियपरिव्राजक व त्यांचा शिष्य ब्रम्हदत्त कोणत्या नगरांच्या दरम्यान चालत जात होते?
- अ) राजगिर व सारनाथ ब) राजगृह व नालंदा
क) नालंदा व कुशिनारा ड) बोधगया व कुशिनारा
- 10) मनुष्य किती महाभुतांचा बनलेला आहे?
- अ) 10 ब) 8
क) 6 ड) 4
- 11) ब्रम्हदत्त कोणाची स्तुती करीत होता?
- अ) उपासकांची ब) बुद्ध, धम्म, संघाची
क) भिकखुची ड) भगवतांची
- 12) तथागतांच्या वेळी किती श्रमण पंथ होते?
- अ) 70 ब) 40
क) 62 ड) 80
- 13) बुद्धसमकालीन जैनांचे चोविसावे तीर्थकार कोण होते?
- अ) ऋषभनाथ ब) अजितानाथ
क) शांतीनाथ ड) महावीर
- 14) दीघनिकायात एकूण किती भाग आहेत?
- अ) 6 ब) 3
क) 4 ड) 7
- 15) पुरण कस्सपाने कोणता सिद्धांत मांडला होता?
- अ) नियतीवाद ब) अन्योन्यवाद
क) अक्रियवाद ड) विक्षेपवाद
- 16) तथागतांनी कोणत्या कारणामुळे आनंदी होऊ नका असे म्हटले होते?
- अ) बुद्ध, धम्म संघ स्तुती ब) धम्माची स्तुती
क) संघाची स्तुती ड) भिकखुची स्तुती

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- 1) चुळसीला विषयी थोडक्यात माहिती लिहा
- 2) मखली गोसाल यांनी मांडलेल्या वादाविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- 3) ब्रम्हजाल सुत्तातील मिथ्यादृष्टी विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- 4) महाशीला विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- 5) शाश्वतवादा विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- 6) पकुध कच्चायन यांनी मांडलेल्या वादाविषयी माहिती लिहा.

प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- 1) ब्रम्हजाल सुत्तातील बासष्ट मिथ्या दृष्टी या विषयी माहिती लिहा.
- 2) खालील उताऱ्याचे मातृभाषेत भाषांतर करा.
“सन्ति, भिकखवे, एके समणब्राम्हणा, सस्सतवादा, सस्सतं अत्तानं च लोकं च पञ्जपेन्ति चतूहि वत्थूहि । ते च भोन्तो समणब्राम्हणा किमागम्म किमारब्भ सस्सतवादा सस्सतं अत्तानं च लोकं च पञ्जपेन्ति चतूहि वत्थूहि ।
- 3) ब्रम्हजाल सुत्तातील तीनही शीलांविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- 4) खालील उताऱ्याचे पालि भाषेत भाषांतर करा.
भिक्षूहो, याशिवाय दुसरे अनेक गंभीर, दिसण्यास व कळण्यास कठीण, शांत प्रणीत, अतर्कर्य, गूढ व पंडितांनाच फक्त कळण्याजोगे धर्म आहेत ते तथागत स्वतः नीट रितीने जाणून दुसऱ्यास शिकवतो. या धर्मांमुळेच तथागताची योग्य स्तुती करणारे लोक त्याची स्तुती करतील ते धर्म कोणते?

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

16

- 1) दीघनिकाय म्हणजे काय ते सांगून स्वरूप, व्याप्ती, भाषाशैली, महत्त्व या विषयी माहिती लिहा.
- 2) ब्रम्हजाल सुत्तातील धार्मिक व तात्विक माहिती सविस्तर लिहा.

प्र.5 दीर्घोत्तर प्रश्न (एकच प्रश्न)

ब्रम्हजाल सुत्तातील आक्रियवाद, निर्यातवाद, उच्छेदवाद या विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

16

प्र.3 पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

16

- अ) कोणती व्यक्ति कामवासनासंबंधी आसक्त आणि भववासनासंबंधी आसक्ति पासून विमुक्त नाही यासंबंधी थोडक्यात स्पष्टीकरण दया.
- ब) खालील उतारा पालित करा.
कोणता व्यक्ति असमय विमुक्त आहे?
जो व्यक्ति वेळेत वेळेवर आठ विमोक्षाला शरीराने स्पर्श न करता विचरण करतो,
जो आपले आस्त्रव क्षीण केलेला नाही तो व्यक्ति असमय विमुक्त होय.
- क) समनन्तर प्रत्ययाचे स्पष्टीकरण दया.
- ड) खालील उतारा मराठीत भाषांतरीत करा.
कुसलं धम्मं पटिच्च कुसलो धम्मो उप्पज्जति हेतुपच्चया
कुसलं एकं खन्धं पटिच्च तयो खन्धा, तयो खन्धे पटिच्च एको खन्धो, द्वे खन्धे
पटिच्च द्वे खन्धा।

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

16

अभिधम्म म्हणजे काय? अभिधम्माचे तिपिटकातील स्थान स्पष्ट करा.

किंवा

अभिधम्मातील 'पढ्ठानाचे' महत्त्व विशद करा.

प्र.5 पढ्ठानातील 24 प्रत्ययाचे प्रत्ययकार थोडक्यात विशद करा.

16

Seat No.	
----------	--

M.A. (Pali) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
सुत्तपिटक: अंगुत्तरनिकाय (MA17402)

Day & Date: Wednesday, 12-07-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

16

- 1) कर्माच्या उत्पत्तीचे किती हेतु आहेत?

अ) सहा	ब) आठ
क) दहा	ड) बारा
- 2) पूर्ण कश्यपाने किती अभिजाती सांगितल्या आहेत?

अ) चार	ब) आठ
क) सहा	ड) दहा
- 3) किती गोष्टी भिक्खुंच्या अंगी असल्यास त्यांची धर्मात प्रगती होते?

अ) तीन	ब) सात
क) नऊ	ड) सहा
- 4) उपासकांच्या उन्नतीची किती कारणे आहेत?

अ) पाच	ब) सत
क) अकरा	ड) नऊ
- 5) समाधीचे सहायक किती आहेत?

अ) अकरा	ब) नऊ
क) सात	ड) तीन
- 6) मैत्री भावना केल्याने किती शुभ परिणाम होतात?

अ) 12	ब) 10
क) 6	ड) 8
- 7) विर्तक नष्ट करण्यासाठी कोणत्या सतीचा अभ्यास केला पाहिजे?

अ) धमानुसती	ब) बुद्धानुसती
क) अनापानसती	ड) कम्मानसती
- 8) अहंकार नष्ट करण्यासाठी कोणत्या संज्ञेचा अभ्यास केला पाहिजे?

अ) अनात्म	ब) अनित्य
क) निब्बाण	ड) समाधी

- 9) सुत्तपिटकामध्ये अंगुत्तर निकायाचा कितवा क्रमांक आहे?
 अ) पाचवा ब) सहावा
 क) चौथा ड) सातवा
- 10) अंगुत्तर निकायामध्ये एकूण किती सुत्त आहेत?
 अ) 2408 ब) 2208
 क) 2206 ड) 2308
- 11) अंगुत्तर निकाय किती वर्गात विभागले आहे?
 अ) 169 ब) 179
 क) 159 ड) 139
- 12) सकाळच्या वेळी तथागतांनी भिक्षाटनासाठी कोणत्या नगरात प्रवेश केला?
 अ) नालंदा ब) राजगीर
 क) पाटलीपुत्र ड) श्रावस्ती
- 13) सम्यक दृष्टीने कशाला छेदता येते?
 अ) तृष्णोला ब) अश्रवाला
 क) अंधकाराला ड) रागाला
- 14) व्यक्ती आपले शाररीरिक दुष्कर्म झाकून ठेवण्यासाठी अनुचित इच्छेला --- मध्ये जागा देतो.
 अ) मनात ब) संज्ञेत
 क) विज्ञानात ड) ज्ञानात
- 15) अंगुत्तरनिकायात पहिल्या तीन निकायात कोणत्या धर्माचे तत्वज्ञान मांडले आहे?
 अ) हिंदू ब) जैन
 क) बौद्ध ड) मुस्लीम
- 16) अंगुत्तरनिकायाची मांडणी कोणत्या पद्धतीने केली आहे?
 अ) वर्णनात्मक अ) संख्यात्मक
 क) विश्लेषणात्मक क) संशोधनात्मक

प्र.2 संक्षिप्त उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

- अ) मिगसाला उपासिकेविषयी माहिती लिहा.
 ब) प्रथम सन्दिष्टिक सुत्ताचा संवाद थोडक्यात लिहा.
 क) खेम सुत्तातील संवाद थोडक्यात लिहा.
 ड) धम्मिकवग्गामध्ये नागसुताचे महत्व थोडक्यात लिहा.
 इ) अंगुत्तर निकायाचे पालि साहित्यातील महत्व थोडक्यात लिहा.
 ई) इण सुत्तातील धार्मिक आशय थोडक्यात लिहा.

प्र.3 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

- अ) अंगुत्तर निकायात इणयुत्ताचे धार्मिक व तात्वीक माहिती सविस्तर लिहा.
- ब) खालील उताऱ्याचे मराठी भाषांतर करा
 “ स खो सो, भिक्खवे, दलिहो अस्सको अनाव्हिको कायेन दुच्चारितं चरित्वा वाचाय दुच्चरितं चरित्वा मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स भेदा परं मरणा निरयबन्धने वा बज्झति तिरच्छानयोनिबन्धने वा । नाहं, भिक्खवे, अत्रं एक बन्धनं पि समनुपरस्सामि एवंदारुणं एवंकटुक एंव अन्तरायकरं अनुत्तरस्स योगक्खेमस्स अधिगमाय, यथयिदं, भिक्खवे, निरयबन्धनं वा तिरच्छानयोनिबन्धनं वा ति ।
- क) दुतियसन्दिद्वक सुत्तातील तात्वीक व धर्मिक माहिती लिहा.
- ड) खालील उताऱ्याचे पालित भाषांतर करा.
 “आनन्द, ज्या प्रकाराच्या शीलांनी पुराण युक्त होता, त्याच प्रकारच्या शीलांनी इसिदत्त युक्त होता. पुराणाला इसिदत्ताच्या गतीची माहिती नव्हती. आनंद, ज्या प्रकारच्या प्रज्ञेने इसिदत्त युक्त होता, त्याच प्रकारच्या प्रज्ञेने पुराण युक्त होता, इतिदत्ताला पुराणाच्या गतीची सुध्दा माहिती नव्हती. आनंद, हे दोघे एकेका अंगाने हीन आहेत.”

प्र.4 खालील प्रश्नाचे उत्तर तपशीलवार लिहा. (कोणताही एक)

अंगुत्तर निकायातील इणं सुत्ताचा सामाजिक जीवनावर पडलेला प्रभाव सविस्तर लिहा.

किंवा

मिगसाला सुत्ताच्या तत्वज्ञानाचा मानवी जीवनावर पडलेला प्रभाव या विषयी सविस्तर लिहा.

प्र.5 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

पालि साहित्याच्या दृष्टीकोणातून अंगुत्तर निकायाचे ऐतिहासिक, धार्मिक व तात्वीक माहिती सविस्तर लिहा.

Seat
No.

M.A. (Pali) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April-2023
पालिवंस सहित्य—महावंस (MA17404)

Day & Date: Friday, 14-07-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय लिहा.

16

- 1) जंबुद्वीप कोणत्या वस्त्रानी प्रकाशमान होते?
 - अ) काषाय
 - ब) पित
 - क) रजत
 - ड) नील
- 2) स्थविरानी महामती राजाला कोणता उपदेश दिला?
 - अ) चुलहस्थिपदोपम
 - ब) ब्रम्हजालसुत्त
 - क) धम्मचक्कप्रवतनसुत्त
 - ड) अम्बटसुत्त
- 3) स्थविर लोक ज्या स्थानवर उतरले तेथे बनवलेल्या चैत्याला काय म्हणतात?
 - अ) प्रथमचैत्य
 - ब) यक्षचैत्य
 - क) गंधर्वचैत्य
 - ड) बौद्धचैत्य
- 4) स्थविरानी समागम बैठकीत कोणता उपदेश केला?
 - अ) धम्मपद
 - ब) समचित्तसुत्त
 - क) सुत्तपिटक
 - ड) विनयपिटक
- 5) उपराजा महानाग यांच्या पत्नीचे नाव काय?
 - अ) मीगसाला
 - ब) सुमंगला
 - क) अनुला
 - ड) उपसाला
- 6) हथसार मध्ये महाउपदेशकांनी कोणता उपदेश केला?
 - अ) देवदुत्तसुत्त
 - ब) सुदर्शनसुत्त
 - क) केवट्टसुत्त
 - ड) नागसुत्त
- 7) देवदूतसुत्ताच्या उपदेशाने किती लोकांना सोतपत्तीफल प्राप्ती झाली?
 - अ) पाचशे
 - ब) एकहजार
 - क) बाराशे
 - ड) बाविसशे
- 8) स्थविरांनी राजाला परीक्षा घेण्यासाठी "राजा या झाडाचे नाव काय?" हे विचारले ते झाड कोणते?
 - अ) आम्र
 - ब) ताग
 - क) साग
 - ड) निम

- 9) अनुला देवीन किती स्त्रियांसोबत स्थवीर पूजन केले?
 अ) 200 ब) 500
 क) 300 ड) 400
- 10) हथसार येथे गर्दी झाल्यामुळे स्थविरांचे आसन कोठे तयार केले?
 अ) आम्रवन ब) आनंदवन
 क) वेळूवन ड) नंदनवन
- 11) कदम्ब नदीजवळ बनवलेल्या स्तूपाचे नाव काय?
 अ) स्तूपचैत्य ब) निवचैत्य
 क) यक्षचैत्य ड) ब्रम्हचैत्य
- 12) अनुलादेवी सोतपत्तीफलानंतर राजास काय म्हणतात?
 अ) भिक्खुनी बनणार ब) श्रामणेरी बनणार
 क) अनुरागी बनणार ड) उपासिका
- 13) राजाने स्थविरांना विचारले पृथ्वी कशाने कंपमान झाली?
 अ) सोतापत्ती झाल्याने ब) बुध्दत्व प्राप्त झाल्याने
 क) धम्मस्थापना झाल्याने ड) श्रमण झाल्याने
- 14) लंकाद्विपाची वृद्धी करणारे महास्थवीर महेंद्र कोणत्या जागी गेले?
 अ) महास्तूप ब) चैत्यस्तूप
 क) चापालचैत्य ड) यक्षचैत्य
- 15) राज उदयानाच्या आतील बाजूस कोणता विहार होता?
 अ) ककुध ब) भुण्डक
 क) मुण्डक ड) पुष्करीणी
- 16) या कल्पात सर्वधर्म जाणणारे सर्वांवर दया करणारे कोणते बुध्द झाले?
 अ) ककुसंध अ) ककुध
 क) पकुध क) सकुध

प्र.2 संक्षिप्त उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) महावंसाच्या निर्मितीचा इतिहास थोडक्यात लिहा.
 ब) महींदथेर
 क) देवानंपियतिस्सभिसेकवण्णना या विषयी माहिती लिहा.
 ड) नगरप्पवेसनवण्णना या विषयी माहिती लिहा.
 इ) महिन्दागमनवण्णना या विषयी माहिती लिहा.
 ई) संघमित्रा थेरी

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

- अ) धम्मअसोका विषयी माहिती लिहा.
ब) खालील उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा.

तस्सच्चये तस्स सुत्तो, मुटासिवो ति विस्सुतो ।
सुवण्णपालिया पुत्तो, पत्तो रज्जमनामकुलं ।।
महामेघवनुत्थानं, नामागुण-गुणोदितं ।
फलपुप्फतरूपेतं, सो राजा कारयी सुभं ।।
उच्चानट्टानगहणे, महामेघो अकालजो ।
पावस्सि तेन उच्चानं, महामेघवनं अहु ।।
सट्ठिवस्सानि मुटासिवो, राजा रज्जमकारयि ।
अनुराधापुरे वरे, लङ्कभूवदने सुभे ।।
तस्स पुत्ता दसाहेसुं अञ्जमञ्जहितेसिनो ।
दुवे धीता चानुकूला, कुलानुच्छाविका अहुं ।।
देवानंपियतिस्सो ति, विस्सुतो दुतियो सुतो ।
तेसु भातिसु सब्बेसु, पुञ्जापञ्जाधिको अहु ।।
देवानंपियतिस्सो सो, राजासि पितु अच्चये ।
तस्साभिसेकेन समं बहूनच्छरियानहु ।।
लङ्कादीपमिह सकले, निधयो रतनानि च ।
अन्तो टितानि उग्गन्त्वा, पठवीतलमारुहुं ।।

- क) देवानाम्पिय तिस्सोच या विषयी माहिती लिहा.
ड) खालील उताऱ्याचे पालित भाषांतर करा.

महाराज देवानांप्रियतिष्याला पूर्णक होऊ दया आणि दुतांकडून त्रिरत्नाची महिमा ऐकू दया. जेष्ठ महिन्याच्या पौर्णिमेच्या दिवशी मिश्रक पर्वतावर जाऊन त्याच दिवशी आपण सुंदर लंकाद्वीपामध्ये जाऊ.

महान इंद्राने महिन्द्राच्या जवळ जाऊन म्हणाला आपण लंकाद्वीपावर जावे. भगवान बुद्धांनी सुद्धा लंकाद्वीपावर जाऊन श्रद्धा निर्माण करावी अशी भविष्यवाणी केली होती. आम्ही सुद्धा भण्डुकासह आपले सहाय्यक होऊ.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

16

महावंस या ग्रंथातील एकादसमो परिच्छेदाची माहिती लिहा.

किंवा

महावंस ग्रंथातील राज्यअभिषेकाच्या वेळी घडलेल्या घटनांचा आढावा लिहा.

प्र.5 महावंस या ग्रंथातील महेंद्र थेर व संघमित्रा थेरी यांच्या लंकेतील आगमनाचे सविस्तर वर्णन करा.

16

- प्र.4** विपस्सना आणि आनापानसति यातील फरक स्पष्ट करा. **16**
किंवा
आधुनिक मानवी जीवनात विपस्सनेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.5** विपस्सना आणि शिक्षण यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा. **16**